

BruNO, een vertrouwd gezicht in Brussel Het Brussels Netwerk Openbare bibliotheken ¹

Voorgeschiedenis en decretaal kader

In 2001 keurde het Vlaams Parlement het Decreet Lokaal Cultuurbeleid goed. Dat verving het Bibliotheekdecreet uit 1978, maar ook de decreten op de culturele centra en de culturele raden. Het stelt dat elke gemeente van meer dan 750 inwoners een openbare bibliotheek moet oprichten en uitbouwen en dat elke provincie het initiatief moet nemen tot een streekgericht bibliotheekbeleid om de gemeentelijke bibliotheekwerking te ondersteunen. Speciale aandacht moet daarbij gaan naar de schaalvergroting van de bibliotheekwerking, met name het ontwikkelen en aanbieden van een provinciaal bibliotheekstelsel en het begeleiden, stimuleren en ondersteunen van structurele samenwerkingsverbanden tussen gemeenten.

De decretale verplichting voor de gemeenten om een openbare bibliotheek op te richten, geldt niet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Toch hebben al 16 van de 19 Brusselse gemeenten een erkende Nederlandstalige openbare bibliotheek.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) bevoegd voor cultuur, onderwijs en persoonsgebonden aangelegenheden zoals welzijn en gezondheid.

Het Decreet Lokaal Cultuurbeleid geeft de VGC met betrekking tot het openbare bibliotheekwerk een dubbele opdracht. Via de Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek (HOB) zorgt de VGC voor extra ondersteuning van het bibliotheekwerk voor de Brusselse Vlamingen en voor het oprichten van filialen in gemeenten die (nog) geen eigen Nederlandstalige bibliotheek hebben. Via het streekgericht bibliotheekbeleid ontwikkelt de VGC een bovenlokale bibliotheekwerking, vergelijkbaar met de provinciale werking in Vlaanderen. Voor deze deelaspecten heeft de Vlaamse regering met de VGC een convenant afgesloten en is een subsidie van 1.000.000 euro voorzien (de Vlaamse Gemeenschapscommissie kan geen belastingen innen en is afhankelijk van dotaties om haar beleid te financieren).

Zoals in Vlaanderen voorziet de Vlaamse regering ook voor elke Brusselse gemeente een subsidie van 0,15 euro per inwoner ter ondersteuning van de deelname aan het provinciale bibliotheekstelsel. Voor de realisatie van het streekgericht bibliotheekbeleid moet de VGC 1,60 euro per inwoner besteden. In het Brusselse gewest wordt het totaalbedrag in beide gevallen forfaitair berekend op 30% van het totale aantal inwoners².

We noemen het BruNO

De opdracht om voor de Nederlandstalige openbare bibliotheken van het Brusselse gewest een Brussels bibliotheekstelsel te ontwikkelen, werd door de VGC als concrete doelstelling opgenomen in het Beleidsplan 2003-2005 Streekgericht Bibliotheekbeleid.

In december 2004 keurde het College van de VGC het modelconvenant goed dat geldt als overeenkomst met gemeenten die voor hun Nederlandstalige gemeentelijke openbare bibliotheek willen instappen in het Brusselse bibliotheekstelsel. Het bibliotheekstelsel wordt gerealiseerd door een samenwerkingsverband van het streekgericht bibliotheekbeleid en de HOB. De ondersteuning op het vlak van de informatica is in handen van de VGC.

Het ketje was geboren, maar had nog geen naam. Naar analogie met bestaande bibliotheeknetwerken in de provincies Oost- en West-Vlaanderen werd uiteindelijk gekozen voor 'BruNO': Brussels Netwerk Openbare bibliotheken.

Patrick VANHOUCKE
Coördinatie Brussels Netwerk
Openbare bibliotheken (BruNO)
patrick.vanhoucke@hob.be

In februari 2005 migreerde de HOB haar bibliotheekstelsel van Vubis naar Vubis Smart, een product van Infor Library and Information Solutions. Dit was meteen de aanzet tot de verdere uitrol van het BruNO. In december 2006 mochten de Nederlandstalige bibliotheken van Etterbeek, Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek en Ukkel de spits afbijten. Tot voor hun aansluiting op het BruNO waren deze bibliotheken nog niet geautomatiseerd. Om geautomatiseerd te kunnen uitlenen, moesten zij starten met het invoeren van hun collecties, d.w.z. lokale holdinginformatie toevoegen en bibliografische beschrijvingen maken. Uit een steekproef bleek dat circa 90% van de titels al aanwezig was in de catalogus van de HOB, of kon worden gekopieerd uit de Vlaamse Centrale catalogus. Slechts in circa 10% van de gevallen moesten de bibliotheken zelf nog een titelbeschrijving maken.

Eind 2008 waren er al 11 bibliotheken op het BruNO aangesloten en leenden er 10 geautomatiseerd uit. Het streefdoel is om tegen 2010 of 2011 alle Brusselse Nederlandstalige openbare bibliotheken op het netwerk aan te sluiten.

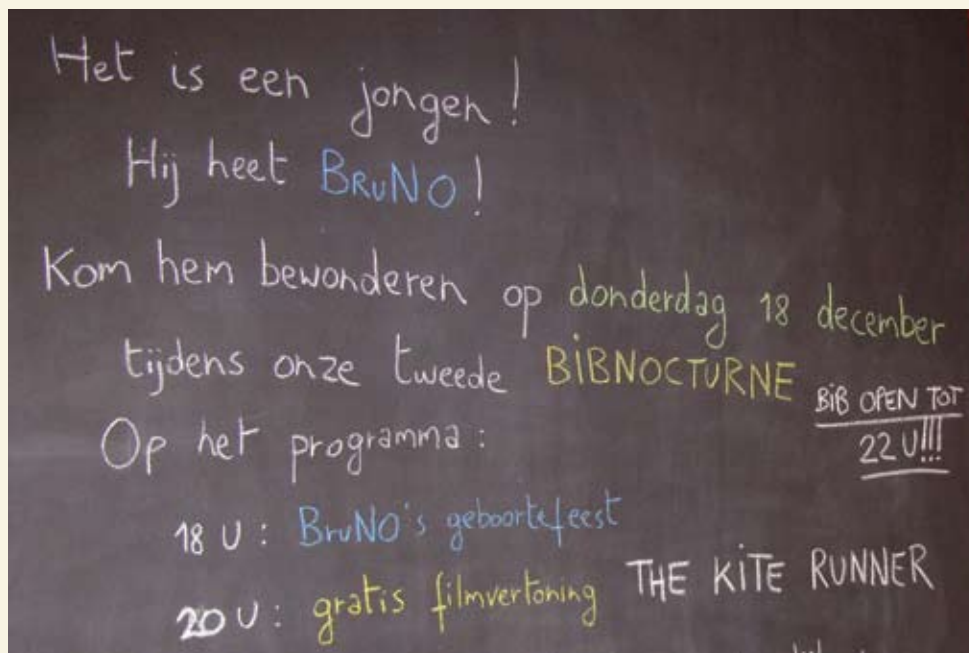
Eén voor allen, allen voor één

De grote kracht van het BruNO is het bibliotheekstelsel dat de aangesloten bibliotheken tal van administratieve en technische besommingen uit handen neemt. Deze vorm van schaalvergroting is dan ook de hoofddoelstelling van het netwerk.

Tabel 1. Enkele kengetallen van de Nederlandstalige Brusselse Openbare bibliotheken (Bron: Streekgericht Bibliotheekbeleid Brussel: jaarverslag 2007). Bibliotheken met een asterisk (*) zijn aangesloten op het BruNO, bibliotheken met twee asterisken (**) lenen bovendien geautomatiseerd uit (stand van zaken januari 2009).

gemeente	jaar erkenning	werkgebied	leners	collecties	uitlenen	personeel vte
Anderlecht **	1995	29.280	2.648	57.490	59.593	6,9
Brussel	1986	43.775	5.962	88.677	159.382	9,0
Elsene **	2005	23.426	411	12.663	5.892	4,0
Etterbeek **	1987	12.703	1.359	21.695	30.038	2,6
Evere **	2001	11.566	1.238	22.001	22.474	3,1
Ganshoren	-	-	-	-	-	-
Jette **	1980	13.069	4.052	57.095	134.049	9,5
Koekelberg	filiaal HOB	5.562	737	4.916	5.557	0,3
Oudergem	(2008)	-	-	-	-	(1,0)
Schaarbeek **	1993	34.048	2.160	51.750	60.788	6,4
Sint-Agatha-Berchem	2000	6.129	1.742	18.743	32.596	2,0
Sint-Gillis **	2005	14.773	615	10.054	4.086	2,5
Sint-Jans-Molenbeek *	2003	24.490	964	14.750	11.471	2,5
Sint-Joostten-Node	-	-	-	-	-	-
Sint-Lambrechts-Woluwe	-	-	-	-	-	-
Sint-Pieters-Woluwe **	1988	11.566	1.776	33.752	84.787	3,3
Ukkel **	2003	22.973	1.561	13.072	18.563	2,0
Vorst **	2008	10.000	307	9.607	7.552	2,0
Watermaal-Bosvoorde	1982	7.236	1.029	19.997	32.975	1,7
HOB (SBB) **	1980		22.713	253.810	802.819	45,0 (51,6)

De oprichting van Nederlandstalige openbare bibliotheken in het Brusselse gewest was en is nog steeds geen evidentie. Zonder gemeenschappelijk bibliotheekstelsel zou elke gemeentelijke bibliotheek in haar eigen automatiseringsbehoefte moeten voorzien en daartoe een eigen server en eigen softwarelicenties moeten aanschaffen. Het beheer en onderhoud van deze hard- en software zou in de praktijk onder de verantwoordelijkheid van de lokale bibliothecaris vallen en die beschouwt deze opdracht terecht als te complex en te tijdrovend. Aangezien verschillende bibliotheken tout court nog niet geautomatiseerd waren, zou dit voor hun gemeenten bovendien een erg dure en dus moeilijk verdedigbare aangelegenheid worden.

Een origineel bord in de openbare bibliotheek van Elsene. Foto: Bruno Vermeeren.

De VGC zorgt in het kader van het BruNO financieel voor:

- de server en de netwerkaansluiting;
- de softwarelicenties voor het basissysteem;
- de installatie en configuratie van alle modules;
- de projectopvolging en de conversies;
- de handleidingen, de opleidingen en de helpdesk;
- de jaarlijkse vaste kosten voor het personeel, het algemeen onderhoud, het onderhoud van de server en de huur van het netwerk;
- de initiële aansluiting op het netwerk en de abonnementskosten voor de eerste twaalf maanden;
- één card printer per bibliotheek waarmee de gemeenschappelijke lenerspassen worden afgedrukt.

Het Brusselse gewest heeft een relatief klein grondgebied (vergelijkbaar met een Vlaamse stad als Gent) en een dicht vertakt netwerk van openbaar vervoer. Dit verklaart wellicht mee waarom heel wat klanten lid zijn van meerdere bibliotheken. Voor de uitleen wordt daarom in alle aangesloten bibliotheken gebruik gemaakt van één gemeenschappelijke lenerspas. Klanten hoeven zich dus maar één keer in te schrijven om te genieten van het volledige aanbod en de dienstverlening van al deze bibliotheken. Er werd expliciet niet gekozen voor de elektronische identiteitskaart (eID) als lenerspas: (nog) niet elke klant beschikt over een eID en een lidkaart in de huisstijl van het netwerk vergroot de zichtbaarheid en het groepsgevoel. In elke bibliotheek gelden nog de lokale uitleenvoorwaarden, maar een harmonisering van de tarieven behoort wel tot de gespreksonderwerpen.

Met het Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken (VCOB, nu Bibnet) werd een overeenkomst gesloten voor de overname van titelbeschrijvingen uit Open Vlacc, de Vlaamse centrale catalogus waarin naast de openbare bibliotheken van Antwerpen, Brugge, Gent, Hasselt en Leuven ook de Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek participeert. Op vraag van de Vlaamse openbare bibliotheken die Vubis Smart gebruiken, ontwikkelde Infor Library and Information Solutions het bibliografische formaat OpenSmart waarmee via Z39.50 heel eenvoudig titelbeschrijvingen uit Open Vlacc kunnen worden overgenomen. Via een aantal retroconversies werd er in 2008 naar gestreefd om de bestaande bibliografische records van het BruNO inhoudelijk zo veel mogelijk in overeenstemming te brengen met de kwalitatieve beschrijvingen van Open Vlacc. Dit is een werk dat in de komende jaren nog vervolmaakt zal worden. Binnen het netwerk geldt de afspraak dat aan gekopieerde

beschrijvingen in principe geen wijzigingen worden aangebracht. Er worden minimale beschrijvingen aangemaakt (volgens bepaalde afspraken) voor titels die niet uit de database van het BruNO of van Open Vlacc kunnen worden gekopieerd.

Binnen het BruNO werden twee werkgroepen opgericht die een paar keer per jaar samenkomen: een werkgroep Catalografie en een werkgroep Procedures. Via deze overlegorganen hebben de aangesloten bibliotheken inspraak bij het vastleggen van de praktische regels en procedures die binnen het netwerk worden gevolgd.

Van alle markten thuis

De medewerkers van het BruNO bevinden zich in de eerder uitzonderlijke situatie dat zij allen personeelsleden zijn van de Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek. Dit komt doordat de VGC de opdracht om het BruNO te ontwikkelen heeft toevertrouwd aan het streekgericht bibliotheekbeleid en dat de uitvoering van de beleidsplannen van het streekgericht bibliotheekbeleid bij convenant werd toegewezen aan de HOB. Voor de ondersteuning op het vlak van de informatica stond de HOB in 2003 zelfs twee voltijds equivalenten van haar kader af aan de administratie van de VGC. Deze personeelsleden werken niet uitsluitend voor het BruNO, maar ook voor andere informaticaprojecten van de VGC. Sommige medewerkers van het BruNO zoals de algemene coördinator, de coördinator voor de conversies en de netwerkcatalograaf, werken hoofdzakelijk voor het netwerk en verrichten 'gewone' bibliotheektaken als nevenopdracht. Voor andere medewerkers ligt de hoofdplicht juist binnen de bibliotheekwerking. Zij stellen hun bijzondere expertise – bijvoorbeeld op het vlak van uitleenprocedures en parameters, mediaverwerking, digitale communicatie, wisselcollekties en interbibliotheecair leenverkeer – eerder op een ad-hocbasis ter beschikking van het netwerk.

De geschetste manier van werken heeft voordelen. Voor wie opleidingen moet geven, handleidingen moet schrijven of vragen aan de helpdesk moet beantwoorden, is ervaring met de dagelijkse bibliotheekpraktijk ontegensprekelijk een troef. Bij het geven van advies aan de aangesloten bibliotheken is het kunnen meedenken vanuit een bibliotheekcontext als 'collega' ook een plus. Er zijn echter ook minnen. Het feit dat elke medewerker van het BruNO ook bibliotheektaken zoals balie- en inlichtingenwerk vervult, legt een hypotheek op de tijd die aan de eigenlijke kernopdracht kan worden besteed en dus op de verdere professionalisering van het netwerk.

In 2007 sloot het College van de VGC een samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse regering over het Vlaams CommunicatieHuis Brussel (VCHB)³. De bibliotheekwerking van de HOB zal in het VCHB worden geïntegreerd. Samen met de nieuwe decretale regelgeving over het streekgericht bibliotheekbeleid is dit een element dat richting geeft aan een aangepast beleid voor Brussel. Hoewel het voor de hand ligt om het personeel van het BruNO volledig te integreren binnen de administratie van de inrichtende overheid of het onder te brengen in een aparte entiteit (wat bij de meeste Vlaamse provinciale bibliotheeksystemen het geval is), kan toch voor een specifieke Brusselse aanpak worden gepleit waarbij de medewerkers hun werkplek in de bibliotheek van het Communicatiehuis krijgen, maar zich volledig kunnen toeleggen op hun opdracht voor het Brussels Network Openbare bibliotheken.

De website van het Brussels Network Openbare bibliotheken:
<http://www.bruno.be>

Het Brussels Network Openbare bibliotheken op Wikipedia:
<http://nl.wikipedia.org/wiki/BruNO>

Noten

1. Tenzij anders vermeld, beschrijft deze tekst de toestand medio november 2008.
2. Dit is de Brusselnorm. BRIO, het Brussels Informatie-, Documentatie- en Onderzoekscentrum, definieert de Brusselnorm als "een norm die door de Vlaamse Gemeenschap wordt gehanteerd ten aanzien van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Deze norm komt erop neer dat de Vlaamse Gemeenschap voor haar beleid in Brussel 300.000 mensen als haar doelgroep beschouwt. Deze 300.000 mensen komen overeen met 5% van de Vlaamse bevolking." (Onderzoek Brusselnorm en Brusseltoets, BRIO, 2008, p. 4)
3. Voor informatie over de missie en doelstellingen van het Vlaams CommunicatieHuis Brussel: zie <<http://brussel.vlaanderen.be/vlaamscommunicatiehuis.html>>.